



special

Mooie verhalen Seminarium

Anna Voolstra is sinds 1 september docent Geschiedenis van het Doperdom aan de Vrije Universiteit en het Doopsgezind Seminarium.

‘De doopsgezinde geschiedenis vind ik nog steeds elke dag mateloos interessant. Ik houd heel erg van mooie verhalen – dat heb ik mijn hele leven al – en de doopsgezinden hebben er gewoon verdomd veel van.’ Die voorliefde voor mooie verhalen vormde voor Voolstra dan ook de aanleiding om geschiedenis te gaan studeren. Bij aanvang van die studie wist ze nog weinig van de doopsgezinde geschiedenis. ‘Die richting ben ik pas na mijn studie ingeslagen, toen ik begon aan een promotieonderzoek naar de geschiedenis van de doopsgezinde gemeente in Amsterdam. Dat leek me interessant, zeker omdat ik zelf in Amsterdam woonde en werkte. Dan fietste ik vanuit het archief naar huis langs een steegje en dacht: hier is in zestienhonderdzoveel dit-en-dat gebeurd. Voor de mensen in mijn directe omgeving moet dat trouwens verschrikkelijk zijn. In elke stad zie ik wel straatnamen waarvan ik zeg: o, dat moet wel een doopsgezinde geweest zijn – of wil ik weten waar de vermaning is.’

De komende maanden richt Voolstra, die naast haar werk aan het seminarium voorzitter is van de Doopsgezinde Historische Kring, zich op het afronden van haar promotieonderzoek. Verder verzorgt ze de kerkhistorische vakken voor studenten van het seminarium. Na de zomer zal ze dit waarschijnlijk combineren met colleges algemene kerkgeschiedenis voor alle theologiestudenten aan de vu. Ook start ze dan als docent Doperse Geschiedenis aan de cursus Doperse Theologie. ‘Wat me daar vooral leuk aan lijkt, is dat je werkt met een groep mensen van uiteenlopende leeftijd en opleidingsniveau, uit allerlei verschillende gemeenten. Maar ze delen allemaal ‘het doopsgezinde’ en een fascinatie voor wat dat is en waar die beweging vandaan komt. Doopsgezinden kennen geen dogma’s, hiërarchie en kerkstructuur. Als je iets wilt weten over de doopsgezinden, moet je daarom naar de geschiedenis kijken. Welke keuzes zijn er gemaakt, en waarom. Welke wegen zijn inge-

slagen, of juist niet. Dat helpt begrijpen waarom doopsgezinden vandaag de dag in de wereld staan zoals ze staan. Daar in een groep samen duiding aan geven, de interactie die dan ontstaat, daar kijk ik naar uit.’

‘De spanning in het presenteren van geschiedenis, is dat je gedegen historisch onderzoek wilt brengen en dat tegelijkertijd voor een breed publiek toegankelijk wilt maken. In het doopsgezinde jubileumjaar 2011 was ik betrokken bij de expositie waarin we vijf eeuwen doperse geschiedenis in drie zalen moesten zien te vangen. Dan moet je opeens de essentie van een verhaal in honderd woorden zien te vatten. Wat mij betreft ligt daar een uitdaging voor de toekomst: op welke manier kunnen we die rijke en boeiende doopsgezinde geschiedenis ook overbrengen naar niet-doopsgezinden en naar jongere generaties binnen de broederschap?’ <<

tekst & foto
Johan Tempelaar

Links op de foto: Anna Voolstra

Nieuwe eenjarige masteropleiding

Vrede, trauma en religie

tekst Fernando Enns

De afgelopen maanden heeft een groep professoren aan de Faculteit der Godgeleerdheid van de VU de nieuwe master Peace, Trauma and Religion ontwikkeld. Dit gebeurde onder aanvoering van Fernando Enns en Fulco van Hulst van het Amsterdam Center for Religion, Peace & Justice Studies.

We zijn in de huidige tijd getuige van de opkomst van zogenaamde 'nieuwe oorlogen': nationale en regionale conflicten die vaak gekoppeld zijn aan religieuze en etnische diversiteit of vijandschap. Meestal worden deze conflicten veroorzaakt door onrechtvaardige levensomstandigheden. Elk regionaal conflict beïnvloedt in onze globaliserende wereld de internationale gemeenschap, en andersom. Zo zien we steeds scherper de verwoestende, traumatische invloed van gewelddadige conflicten, zowel op het individu als op de relaties binnen families en gemeenschappen. Dit heeft binnen het politieke en publieke debat geleid tot een groeiende belangstelling voor de verkenning en ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van vredestichting en vredeshandhaving. Zowel op lokaal en regionaal, als op internationaal niveau. Diezelfde groeiende belangstelling is er voor het voorkomen van conflicten, en voor nazorg als ze toch zijn uitgebroken. Al deze uitdagingen raken aan uiteenlopende vakgebieden als politicologie, rechten, geesteswetenschappen en geneeskunde. Binnen de theologie- en religiewetenschappen wordt de nieuwe master-thematiek vanuit verschillende invalshoeken bestudeerd en wordt er kritisch op gereflecteerd. Zowel in onderzoek en onderwijs als in de praktijk, en vanuit het perspectief van verschillende geloofstradities.

Religie wordt nogal eens misbruikt voor het aanzetten tot geweld. Maar tegelijkertijd is religie een van de sterkste middelen om conflicten op te lossen en trauma's te verwerken – tussen personen, groepen en binnen de samenleving als geheel. De nieuwe masteropleiding is bedoeld om vanuit de diverse beschreven inzichten en disciplines handen en voeten te geven aan deze typisch doopsgezinde thematiek.

In de reeks open colleges in april en mei van dit jaar (zie p.4) geven VU-docenten een voorproefje van hun bijdrage aan de master, die in september 2015 van start gaat. Om studenten aan te trekken is het van belang beurzen aan te kunnen bieden. Ideeën hierover zijn welkom.

Geloof als zoektocht

Toen Iris Speckmann in oktober begon als promovendus aan de VU zocht ze al snel contact met de remonstrantse hoogleraar Christa Anbeek. tekst Hester Wouda – foto Johan Tempelaar

Net als Anbeek zal Speckmann zich in haar onderzoek begeven op het snijvlak van traditie en hedendaagse cultuur. Hiermee zou je hen 'vrijzinnige' theologen kunnen noemen. Anbeek is met haar populaire boeken, onder andere *De berg van de ziel*, een veel gevraagd spreker. Speckmann staat aan het begin van haar wetenschappelijke carrière als assistent van de *Visiting Professor* vrijzinnige theologie. Een tweegesprek.

Hoe plaatsen jullie jezelf binnen de vrijzinnige theologie?

Speckmann: 'Voor mij is dat nog aftasten. De benaming van mijn functie alleen al, want 'vrijzinnige theologie' is heel Nederlands en 'Visiting Professorship' is internationaal. Toen ik nog predikant was heb ik de term 'vrijzinnig' al snel vervangen door 'liberaal'. Vrijzinnigheid is een lastige term omdat iedereen er een vage notie bij heeft. Wanneer je spreekt over liberaal is ook voor niet kerkelijken duidelijk dat je niet in de zwaar-fundamentalistische hoek zit. De term vrijzinnigheid is toch wel wat verstoofd geraakt inmiddels.'

Anbeek: 'De remonstranten hebben onderzoeksbureau Motivaction laten

onderzoeken wat de term vrijzinnigheid bij mensen oproept. Het woord zei zoekenden en religieus geïnteresseerden niets. De term *liberal theology* is ook internationaal gezien beter. Zelf werk ik naast het professoraat aan de VU als hoofddocent aan de Universiteit voor Humanistiek. Die combinatie geeft al aan dat ik op de rand zit van kerk en samenleving. In mijn boeken gaat het over de vraag hoe je een weg kunt vinden wanneer je in het leven met tegenslag te maken krijgt. Welke rol kunnen religieuze bronnen spelen bij het zoeken naar waardevol leven? Ik zoek vanuit de ervaring van het geleefde leven naar resonanties in tradities. Die tradities zijn meerstemmig, dus gaan van bijbel tot boeddhisme.'

Wat is vrijzinnigheid?

Anbeek: 'Het geloof zien als een zoektocht vind ik heel vrijzinnig. Er is niet één waarheid los van ons. Die waarheid is altijd pluraal, omdat mensen verschillend zijn. Het gaat er niet om wat Christus ooit heeft gedaan, het gaat om het hier en nu.' Speckmann: 'Ik zou vrijzinnigheid christelijk willen duiden. Hoe fluïde en vrij ook, je zet een 'paaltje' neer:



de wortels zitten in het evangelie. Dat paaltje is het vertrekpunt, maar vervolgens kun je rondom dat paaltje bijna overal uitkomen. Binnen de doopsgezinde traditie kun je op verschillende afstanden rond het paaltje lopen, maar de identiteit blijft christelijk. Orthodoxie zit bij de doopsgezinde broederschap niet zozeer in de dogma's, maar in de orthopraxis.' (juist handelen, red.)

Nu hebben we het gehad over vrijzinnigheid, maar wat is nu eigenlijk vrijzinnige theologie?

Speckmann: 'Kenmerkend voor vrijzinnige theologie is dat zij de ervaring centraal stelt. Een ander kenmerk is kritisch naar de bijbel kijken en daar de menselijke ervaringen altijd naast plaatsen.' Anbeek: 'Ja, plus het uitgangspunt dat er geen beslissende bron boven jezelf bestaat. Vrijzinnige theologie gaat er van uit dat geloven en theologie mensenwerk is. Elke theologie en elke omschrijving van wat goed is en belangrijk, is voorlopig en door

mensen geformuleerd, en daarmee aan plaats en tijd gebonden.'

Wat is de relevantie van de vrijzinnige theologie?

Speckmann: 'Toen ik hier begon was ik te zeer betrokken bij de vraag wat de praktijk nodig heeft. Om op wetenschappelijk niveau te komen moet je daar eerst van los komen. Het gaat er dan om waar de doopsgezinde theologie momenteel staat en hoe je daar aan kunt bijdragen. In het begin dacht ik vaak: wat heb je hier nu aan?' Anbeek: 'Dat heb ik ook heel vaak gehad. Na mijn theologiestudie ben ik gepromoveerd op een vergelijking tussen Japanse filosofie en het christelijk denken over de dood. Daarna ging ik in een psychiatrische instelling werken. Daar kwam ik aan met mijn kennis over de Japanse filosofie, terwijl ik de mensen met een Veluws accent niet eens kon verstaan! Had ik maar een praktisch beroep geleerd, dacht ik toen. Pas na een paar jaar ben ik de relevantie van

de theologie gaan inzien. Juist als theoloog kun je van betekenis zijn. Bij afschuwelijke gebeurtenissen uit het nieuws bijvoorbeeld, zoals wanneer iemand levend wordt verbrand. Mensen voelen dan: hier wordt een grens gepasseerd, er staat iets wezenlijks op het spel. Voor een geloofsgemeenschap komt het er dan op aan hoe deze ervaringen onder woorden te brengen, er betekenis aan te geven.'

Speckmann: 'Het feit dat we ons als vrijzinnig theologen begeven op het snijvlak tussen theologie en hedendaagse cultuur, en daarbij beginnen bij de geleefde ervaring van mensen – dat maakt ons vak relevant.' Anbeek: 'Daarnaast zie ik in de gesecculariseerde westerse wereld, waar de theologie überhaupt op het punt staat te verdwijnen, een speciale taak weggelegd voor de theologie. De vrijzinnige groepen worden steeds kleiner. Het is van belang om theologisch te onderzoeken wat we te bieden hebben.' <<

Christa Anbeek (links) en Iris Speckmann



Menno's ruimte

Flora Visser komt uit een niet-christelijk gezin. Ze was een beetje een buitenbeentje en wilde al van jongs af aan veel leren.

tekst Kalle Brüsewitz – foto Paul Krooshof

Rond haar twaalfde kwam er een moment dat ze zich minder alleen voelde; het geloof diende zich aan. 'Het is eigenlijk een heel langzaam en geleidelijk proces geweest.' In 1989 liet zich ze zich dopen en acht jaar geleden begon ze met de studie theologie aan de Vrije Universiteit en het Doopsgezind Seminarium. Ze is predikant in de bakermat van de doopsgezinden: de Friese streekgemeente De Lytse Streek.

De gemeente is voor Flora het allerbelangrijkst, of ze nu spreekt als voorganger of als gelovig mens. 'Anders wordt het mij te individueel. Het is niet voor niks dat de gemeente bij je doop ook een belofte aan jou doet. De plaatselijke gemeente is er ook om je te steunen als je het moeilijk hebt. Daarin ben ik wel veranderd in die 25 jaar. Vroeger was de gemeente een club waar je welkom was, nu is dat veel meer. Voor iedereen is er binnen de gemeente ruimte om te vinden wat hij of zij zoekt. Daarin ben ik erg gesterkt tijdens mijn studie. Een belangrijke uitspraak die mij heeft geholpen is van Menno Simons: "Elke gemeente heeft de verantwoordelijkheid om een nieuwe gemeente te baren". Voor mij staat dat voor beweging en ruimte. Waarden staan nooit vast, ze zijn in beweging en scheppen ruimte. Menno scheidt

ruimte. Het begrip gemeente is mede daardoor veel rijker geworden.'

Het studeren aan de vu is voor Flora een belangrijk aspect van haar studie. Ze omschrijft het als een 'seminariumgemeente'. 'Ook hier merk ik dat de gemeenschap heel belangrijk is. Je ontmoet andere christenen, maar ook boeddhisten en islamieten. Het denken wordt gestimuleerd door de vele gesprekken met al deze gelovigen. Die gesprekken helpen mij, ik merk dat wij doopsgezinden een goed verhaal hebben. Onze theologie gaat uit van een positief mensbeeld en dat spreekt me heel erg aan.'

Dat positieve mensbeeld heeft ze onder meer gehaald uit de werken van doopsgezinde theologen in binnen- en buitenland. 'Zo heb ik anders leren kijken, met de ogen van de hemel, het koninkrijk. Het betekent zoveel als leren kijken vanuit datgene waar je naar toe wilt. Iedereen heeft zijn sterke en zwakke kanten. Als je anders leert kijken, wordt de wereld een stukje mooier. Uiteindelijk is God overal. Hij is boven je en hij is de grond waarop je staat. God is vlakbij.' <<

Flora Visser- Van Enkhuizen (1959) is predikant van de gemeente De Lytse Streek en hoopt komende zomer af te studeren aan het Doopsgezind Seminarium. Ze woont met haar man en twee zoons in Makkum.

contact & informatie

Studeren aan het seminarium, aanmelden voor de cursus Doperse Theologie of de open colleges (april en mei 2015), vragen of meer informatie over opleidingen en andere activiteiten?

Neem contact op met het secretariaat:

020 6230 914 | seminarium@ads.nl

of kijk op www.seminarium.doopsgezind.nl